

СТАНОВИЩЕ
на
Български хелзинкски комитет

по: конституционно дело N 6/98 г.

относно: искане на Главния прокурор на Република България за установяване на противоконституционност на § 48 от Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (обнародван в ДВ бр. 64 от 8 август 1997 г.) и несъответствие на същата разпоредба с общопризнатите норми на международното право и с международен договор, по който България е страна.

от: 1 април, 1998 година

I. Предмет на искането

С разпоредбата на § 48 от Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (обнародван в ДВ бр. 64 от 8 август 1997 г.) е прието и изменение на текста на член 269 алинея 2 точка 3, който в новата си редакция гласи, че "[с]ъдебното заседание се отлага, когато не се яви ... защитникът, ако не е възможно да бъде заменен с друг, без да се накърни правото на подсъдимия на защита, когато тя е задължителна." Изменението, което се внася с новата редакция, ограничава приложното поле на разпоредбата на член 269 алинея 2 точка 3 единствено до случаите на задължително участие на защитника, предвидени в член 70 от НПК, и изключва нейното прилагане във всички останали случаи.

Главният прокурор на Република България е направил искане за отмяна § 48 от Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс, като обосновава своето искане с твърдение за противоречие между новата редакция на член 269 алинея 2 точка 3 и разпоредбите на Конституцията гарантиращи правото на защита и равнопоставеността на страните в процеса, както и с противоречие с основни норми на международното право.

II. Основни принципи на наказателния процес според Конституцията на РБ

Основните принципи на наказателния процес, независимо от регламентацията им в Глава втора на Наказателно-процесуалния кодекс, са закрепени в Конституцията на Република България. Конституционната регламентация е гаранция срещу възможното им ограничаване от последващо законодателство. Конституционно закрепените основни начала на наказателния процес, имащи отношение към това конституционно дело, са принципът на равенство на страните, състезателното начало в съдебната фаза на наказателния процес, равенството пред закона и правото на гражданите на защита.

Равенство на страните и състезателност

Конституцията регламентира принципа на равенството на страните и състезателното начало в съдебната фаза на процеса в чл. 121, ал. 1, според който “[с]ъдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес”. Принципът на равенството на страните в наказателния процес изисква да им бъдат предоставени равни процесуални възможности за участие в наказателния процес, като представяне на доказателства, разпит на свидетели и експерти и предприемане на процесуални действия, които ще имат влияние върху крайния съдебен акт. Необоснованото лишаване на една от страните от процесуални възможности за влияние върху хода на процеса, с каквито възможности другите страни разполагат, би представлявало нарушение на принципа на равенство на страните, така както той е залегнал в Конституцията.

Процесуалните възможности на страните за влияние върху хода на процеса са равни по закон, но не са еднакви. Те неизбежно се обусловят от специфичното положение и функции на отделните участници в състезателното производство. Освен равенството на страните в процеса, допълнителна гаранция постановена от Конституцията е състезателния характер на наказателния процес. За да бъдат създадени условия за състезателност в съдебната фаза на наказателния процес между двете основни страни, обвинението и подсъдимия, една от предпоставките е да бъде осигурено присъствието им в съдебно заседание. Това обаче не е достатъчно. Представителят на прокуратурата обикновено разполага с преимущества, каквито на подсъдимия липсват. Той е професионално запознат със законите и съдебната практика и в детайли с материалите по делото. Поради това, за да имат двете основни страни в съдебната фаза на наказателния процес равни процесуални възможности за влияние върху хода на делото, е необходимо на подсъдимия да бъде предоставена възможност да бъде подпомаган и представляван от лице, имащо аналогична компетентност с тази на прокурора. Едва тогава съдилищата ще са осигурили равенство на страните и условия за състезателност в процеса, както изисква чл. 121, ал. 1 от КРБ.

Равенство пред закона

За целите на конкретното искане, значение има и друг основен принцип, залегнал в Конституцията. Това е принципът на равенството на гражданите пред закона, отразен в чл. 6 ал. 2 от Конституцията и преповторен по отношение на съдебното наказателно производство в член 121, ал. 1 на Конституцията. Този принцип изисква, на всички лица в едно и също процесуално качество да бъдат предоставени еднакви процесуални възможности за влияние върху актовете на процеса. Конституционната гаранция за равенство пред закона е с особена сила по отношение на гарантираните от самата Конституция основни права, каквото е правото на защита. Поради това, недопустимо би било със закон една част от подсъдимите да бъдат лишени от права и гаранции за упражняването на техните права, и особено на правото на защита, каквито права и гаранции съществуват по отношение на други лица в същото процесуално качество.

При регламентацията на основните начала в процеса, Конституцията определя и допустимите им ограничения. Така например, в чл. 121, ал. 3, Конституцията закрепя публичното начало в процеса, като едновременно с това определя и

неговата рамка - "освен когато законът предвижда друго". Аналогичен е конституционният подход при определяне на административните актове, подлежащи на съдебен контрол - това са всички актове, които засягат гражданите, "освен изрично посочените със закон". Конституцията регламентира принципите на равенство на страните и състезателното начало в съдебната фаза на процеса, без да допуска възможност за тяхното ограничение със закон, поради което следва да се приеме, че Конституцията признава безусловно принципът на равенство и състезателното начало в процеса.

Правото на защита

Конституцията в няколко свои текста закрепя правото на гражданите на защита. Това са текстовете на чл. 122, ал. 1¹, чл. 30, ал. 4² и чл. 56³. Чл. 122 и чл. 56 регламентират общо правото на защита за всички граждани, докато чл. 30, ал. 4 закрепя правото на защита на обвиняемия. Правото на защита има както негативен, така и позитивен аспект. Негативният аспект на правото на защита се изразява в Конституционната забрана на законодателство и процесуални действия на съдилищата и други държавни органи, които биха възпрепятствали заподозрения, обвиняемия или подсъдимия от ефективното упражняване на това право. В активния му аспект, правото на защита залегнало в Конституцията създава едно позитивно задължение за правоприлагащите органи да осигурят защита, посредством назначаването на безплатен адвокат, в случаите, в които обвиняемият или подсъдимият не са в състояние да си осигурят такава сами.

Правото на защита, както вече беше посочено, създава задължение за правоприлагащите органи да не създават пречки за неговата реализация. Това конституционно изискване гарантира независимо от положението на задържания, обвиняемия или подсъдимия свободния избор на адвокат, правото на конфиденциални срещи и комуникации, възможността на защитника да се запознава с материалите по делото и да предприема необходимите процесуални действия. Както законодателството, така и с действията си правоприлагащите органи не могат да издигат пред защитата неразумни и произволни пречки за реализирането на тези права. Конституцията не позволява подобно ограничаване на едно основно право, за постигане на цели като повишаване на ефективността на наказателното преследване или ускоряване на съдопроизводството. Непредоставянето на възможност за ефективна защита, създаването на пречки или поставянето на защита в зависимост от случайни събития, каквото би могло да бъде невявяването на защитник в съдебно заседание по уважителни причини, са ограничения на правото на защита, несъобразени с основните принципи и с духа на Конституцията.

Извод: Конституцията регламентира безусловно принципа на равенство на страните и състезателно начало в съдебната фаза на наказателното

¹Чл. 122, ал. 1 "Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса".

²Чл. 30, ал. 4 "Всеки има право на адвокатска защита от момента на задържането му или на привличането му като обвиняем."

³Чл. 56 "Всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси. В държавните учреждения той може да се явява и със защитник."

производство и правото на защита. Недопустимо би било различното третиране на страните в процеса, както и предоставянето на различни процесуални възможности на субекти в едно и също процесуално качество. Конституцията предоставя право на защита, за чието упражняване трябва да бъде предоставена реална възможност и което не може да бъде произволно ограничавано.

III. Относими норми на международното право

Статутът на Международния съд в Хага определя в чл. 38, т. 1 като задължителни при решаване на делото следните четири източници: международните договори, международното обичайно право, “общите принципи на правото, признати от цивилизованите нации” и “съдебните решения и доктрините на най-квалифицираните специалисти по публично право” (*opinio iuris*). Последният от тези източници е определен в самия статут като “спомогателно средство за определяне на правните норми”. Сред самите специалисти е наложено мнението, че и третият източник, “общите принципи на правото, признати от цивилизованите нации”, се използва главно в случаи, в които обичаят и международните договори оставят празноти⁴. В случая с настоящото конституционно дело обаче международните договори и по-специално Европейската конвенция за правата на човека, така както е изтълкувана в решенията на Европейския съд за правата на човека⁵, не оставя празнота, която да има нужда да се допълва от сравнително-правен обзор. Международното обичайно право също не съдържа норми, стриктно относими към разглежданото конституционно дело. Международният обичай би бил относим доколкото той санкционира “системни тежки нарушения на човешките права”, между които е и “лишаване от право на справедлив съдебен процес по наказателни дела”⁶. Доколкото обаче предметът на настоящето конституционно дело - § 48 от Закона за изменение и допълнение на НПК, не би могъл да бъде определен като “системно” и “тежко” нарушение на правото на справедлив процес, международният обичай не следва да бъде приложен тук.

Поради изложените по-горе съображения за “общопризнати норми на международното право” относими към настоящото искане следва да се приемат международните договори, по които България е страна.

Относими към настоящето конституционно дело са два международни договора - Международният пакт за граждански и политически права⁷, (МПГПП) и Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи на Съвета на Европа⁸, (ЕКПЧ). И двата международни договора предвиждат задължение за България да признае и гарантира правото на справедлив съдебен процес, регламентирано съответно в чл. 14 от МПГПП и чл. 6 от ЕКПЧ.

⁴Виж например Mark W. Janis, *An introduction to International Law*, Boston and Toronto: Little, Brown and Co., 1988, p. 48

⁵Виж по-долу

⁶Виж American Law Institute, *Restatement Third, of the Foreign Relations Law of the United States*, § 702, m

⁷Ратифициран с Указ № 1199 на Президиума на Народното събрание от 23.07.1970 г. - ДВ, бр. 60 от 1970 г. В сила за България от 23.03.1976 г. обн. бр. 43 от 28.05.1976 г.

⁸Ратифицирана на 14.08.1992 година, обнародвана в ДВ бр. 80 от 2. 10. 1992 г.

Член 14 от МПГПП съдържа множество разпоредби, които в своята цялост имат за цел да "осигурят правилното правораздаване и по този начин да затвърдят редица индивидуални права като равенство пред съдилищата и право на справедливо и публично гледане на делото от компетентен, независим и безпристрастен съд, установен от закон"⁹. В частност приложение към конституционното дело имат прогласеният принцип за равенство пред съдилищата¹⁰ и правото на защита на обвиняемия и подсъдимия¹¹. Общите коментари и комюникетата по индивидуални жалби на Комитета по правата на човека обаче не съдържат по-детайлна регламентация по проблема, предмет на това конституционно дело.

Такава подробна регламентация се съдържа в решенията на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) по приложението на член 6 на ЕКПЧ. Член 6 от ЕКПЧ гарантира правото на справедлив съдебен процес, елементи от който са равенство на страните в процеса и състезателното начало¹². Независимо от частичното припокриване между съдържанието на гаранциите на ЕКПЧ и разпоредбата на член 121 ал. 1 на Конституцията, обаче, приложното им поле е различно, дотолкова доколкото на чл. 6 от ЕКПЧ намира приложение през целия процес, включително и по време на предварителното производство¹³.

Правото на защита на обвиняемия и подсъдимия в наказателния процес също е регламентирано от ЕКПЧ, с член 6.3."с"¹⁴. В практиката си ЕСПЧ винаги е разглеждал правото на защита като един от елементите на правото на справедлив процес и е интерпретирал правото на защита неизменно от гледна точка на постигане на гаранциите за справедлив процес. Разпоредбата на член 6 (3) "с" цели да гарантира, че наказателното производство срещу обвиняемия или

⁹Общ коментар N 13 на Комитета по правата на човека по тълкуването на чл. 14 от МПГПП, приет на 21 сесия на Комитета по правата на човека [39 UN GAOR, Supp. No. 40 (A/39/40 and Corr. 1 and 2), annex VI], § 1

¹⁰Чл. 14.1, изречение първо.

¹¹Чл. 14.3.d: "Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление има право при пълно равенство на следния минимум от гаранции:...d) Да бъде съдено в негово присъствие и да се защитава лично или чрез адвокат по свой избор; ако няма адвокат, да бъде уведомено за правото му да има такъв и винаги, когато интересите на правосъдието изискват това, да му бъде назначен служебно адвокат в случай, че няма средства да заплати хонорар;"

¹²Общата гаранцията за справедлив процес се съдържа в текста на член 6 (1), според който "Всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона." А конкретните гаранции за равнопоставеност на страните и състезателност на процеса се съдържат в разпоредбата на член 6(3) "d", според която всяко лице обвинено в криминално престъпление има като минимум правото "да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите на обвинението и да изисква призоваването и разпитът на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия, както на свидетелите на обвинението".

¹³*Eckle v. FRG*, решение от 15 юли 1982, Серия А, параграф 74

¹⁴Чл. 6.3.c "Всяко лице, обвинено в криминално престъпление има в частност следните права: ... c) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита когато го изискват интересите на правосъдието;"

подсъдимия ще премине при пълноценно осъществяване на правото му на защита в неговия пълен обем; че процесът няма да бъде проведен "без адекватно представителство на делото от страна на защитата"¹⁵. В контекста на принципа на равенство и състезателното начало, разпоредбата на чл. 6.3.с от ЕКПЧ е гаранция преди всичко, че "обвиняемият или подсъдимият, при представяне на делото няма да бъде поставен в по-неблагоприятно положение спрямо прокуратурата"¹⁶.

Установена практика на ЕС е че "[м]акар и да не е абсолютно, правото на всеки, обвинен в престъпление да бъде ефективно защитаван от адвокат, назначен служебно ако това се налага, е една от фундаменталните характеристики на справедливия процес"¹⁷. Проучване на релевантната практика на ЕСПЧ по приложението на чл.6.3.с от ЕКПЧ води до заключението, че ЕСПЧ е последователен в това свое тълкувание и не е склонен да толерира нарушения на правото на защита на подсъдимия и в частност - на правото му да бъде представяван от адвокат, като в редица дела ЕСПЧ е намирал нарушения на Конвенцията¹⁸.

При тълкуване на чл. 6.3.с от Конвенцията ЕСПЧ е възприел позицията, че за да бъдат спазени разпоредбите на ЕКПЧ е необходимо не само да бъде предоставена формална възможност на подсъдимия да упражни правото си на защита, но и да бъдат създадени също така реални условия за ефективно упражняване на всички права, които образуват правото на защита, и в частност правото на обвиняемия или подсъдимия да има адвокатско представителство. В тази връзка Съдът посочва, че "Конвенцията е предназначена да гарантира не права теоретични и илюзорни, а права, които са практически и ефективни и назначаването на адвокат не е достатъчно, за да осигури ефективна защита на обвиняемия/подсъдимия"¹⁹.

Текстът на чл. 6.3.с от ЕКПЧ и практиката на ЕСПЧ повдигат и друг проблем, който намира частично отражение в настоящото конституционно дело. Чл. 6.3.с от ЕКПЧ, както и чл. 14.3.d от МПГПП, предвиждат задължение за предоставяне на безплатна адвокатска помощ на обвиняемите или подсъдимите, които не разполагат с достатъчно средства, ако това се налага от интересите на правосъдието. За установяване липса на достатъчно средства, ЕС приема, че е достатъчна декларация от обвиняемия или подсъдимия за неговото финансово състояние. По-трудно е приложението на втория критерий - кога назначаване на безплатен адвокат се налага от интересите на правосъдието. Тук преценката на ЕСПЧ се извършва на базата на няколко допълнителни критерия, като от

¹⁵*Pakelli v. FRG*, решение от 25 април 1983, Серия А, No 64, Com. Rep. параграф 84

¹⁶*X v. FRG*, No 10098/82, 8 EHRR 225 (1984)

¹⁷*Poitrimol v. France*, решение от 23 ноември 1993 г., серия А, No 277-А, параграф 34; още и *Campbell and Fell v. the United Kingdom*, решение от 28 юни 1984 г., серия А No 80, параграф 99

¹⁸*Pakelli v. FRG*, цитирано по-горе; виж още *Poitrimol v. France*, цитирано по-горе; виж още и *Lala v. the Netherlands*, решение от 22 септември 1994, серия А, No 297-А; виж и *Pelladoah v. the Netherlands*, решение от 22 септември 1994, серия А, No 297-В и др.

¹⁹*Imbroscia v. Switzerland*, решение от 24 ноември 1993 г., серия А, No 275, параграф 38; виж още и *Artico v. Italy*, решение от 13 май 1980, серия А, No 37, параграф 33

значение са тежестта на престъплението, в което лицето се обвинява и очакваното наказание, правната и фактическата сложност на делото и способността на обвиняемия или подсъдимия да се защитава сам. ЕСПЧ е приел, че възможно наказание от 3 години лишаване от свобода е основание за предоставяне на безплатна адвокатска помощ за беден обвиняем или подсъдим²⁰. При преценка дали интересите на правосъдието налагат предоставянето на безплатна адвокатска услуга от държавата на бедни обвиняеми и подсъдими ЕСПЧ отчита още правната и фактическата сложност на делото; както и конкретните качества и способности на подсъдимия.²¹

Българският Наказателно-процесуален кодекс не предвижда възможност за предоставяне на безплатна адвокатска защита за обвиняемите или подсъдимите в затруднено финансово положение. Обсегът на случаите, в които адвокатското представителство на обвиняеми и подсъдими е задължително е значително потесен от очертания от ЕС критерии "в интерес на правосъдието". Съществено разминаване съществува и между обсега на чл. 70 от НПК и аналогичните разпоредби в процесуалните закони на държавите от централна и източна Европа²². Като изключва социално слабите обвиняеми или подсъдими, за които "интересите на правосъдието" налагат задължително адвокатско представителство, от обсега на чл. 70 от НПК, нашето законодателство създава условия за неравнопоставено третиране на обвиняеми или подсъдими в зависимост от тяхното финансово положение и за нарушения на принципите на равенство и справедлив процес.

Извод: За нуждите на настоящото конституционно дело общопризнатите норми на международното право са международните договори, по които България е страна. МПГПП и ЕКПЧ признават и гарантират правото на справедлив съдебен процес, основан на принципа на равенство и на състезателното начало във всички фази на процеса; както и правото на обвиняемия или подсъдимия да се защитава сам или с адвокат по свой избор и при определени условия да получи безплатна адвокатска помощ. Държавите-страни по ЕКПЧ са поели задължение за предоставяне на възможност за ефективно упражняване на правото на защита.

²⁰ *Quaranta v. Switzerland*, решение от 24 май 1991 г., серия А, No 205, параграф 33, *in fine*.

²¹ По същото дело *Quaranta v. Switzerland* Съдът приема, че независимо от липсата на фактическа и правна сложност по обвинението, наличието на предходна условна присъда и правните проблеми свързани с нейното излежаване създават правна сложност налагаща осигуряването на безплатен адвокат.

²² Така например, в България е задължително участието на лице, упражняващо адвокатска професия, когато обвинението предвижда наказание лишаване от свобода за минимум от 10 години, докато в Полша, Румъния, Словакия, Унгария и Чешката Република адвокатското представителство е задължително ако максимумът на предвиденото от закона наказание е 5 години. Задържането под стража на обвиняемия и подсъдимия е основание за задължително участие на защитник във всички цитирани в горния параграф държави с изключение на България.

IV. Съпоставка на разпоредбата на чл. 269, ал. 2, т. 3 от НПК с изложените в раздел II. и III. принципи.

След допълнението с § 48 от Закона за изменение и допълнение на НПК, ДВ 64/97, чл. 269, ал. 2 т. 3 гласи "Съдебното заседание се отлага ако не се яви:...3. защитникът, ако не е възможно да бъде заменен с друг, без да се накърни правото на защита на подсъдимия, когато тя е задължителна." Цитираното допълнение е противоконституционно и не съответства на задълженията, които Република България е поела по международни договори.

От новата редакция на чл. 269, ал.2 т. 3 от НПК следва, че съдебното заседание ще се отложи *само* ако не се яви защитникът на подсъдимия, за когото участието на защитник е задължително и той не може да бъде заменен с друг без това да накърни правото на подсъдимия на защита. По аргумент за противното следва, че ако не се яви защитникът на подсъдим извън случаите по чл. 70 от НПК, съдебното заседание ще се проведе без защитник, или защитникът ще бъде заменен с друг дори и това да нарушава правото на защита на подсъдимия. При това положение, на подсъдимите, чиито защитници са били обективно възпрепятствани да присъстват на съдебно заседание, няма да бъде осигурена реална възможност за упражняване на тяхното право на защита в пълен обем и по този начин би било нарушено конституционно гарантираното и защитено от МПГПП и ЕКПЧ право на защита.

В следствие на допълнението на чл. 269, ал. 2 т. 3 от НПК, лица в едно и също процесуално качество - подсъдими, ще имат различни права: подсъдимите извън чл. 70 от НПК, чиито защитници са били обективно възпрепятствани да се явят на съдебно заседание ще бъдат лишени от състезателен съдебен процес, за разлика от тези подсъдими, които попадат в хипотезата на чл. 70 от НПК или от тези, чиито защитници не са били обективно възпрепятствани да присъстват на съдебното заседание. Поставянето на различни категории подсъдими в неравноправно положение по отношение на упражняване на основно право, каквото е правото на защита, е произволно и в нарушение на гарантираното от член 6 алинея 2 на Конституцията равенство пред закона.

Приетото допълнение е в противоречие и с началото на равенство на страните в процеса. Съгласно чл. 269, ал. 4 от НПК, съдебното заседание следва да се отложи, ако не се явят гражданският ищец или неговият представител, гражданският ответник или неговият представител по уважителни причини и ако това няма да попречи на установяване на обективната истина²³. Съдебното заседание се отлага винаги ако не се яви прокурорът²⁴. Така се създава ситуация, в която съдебното заседание ще се отложи винаги, когато не са се явили страните в процеса или техните повереници, както и защитникът, в случаите определени в чл. 70 от НПК, но не и защитника на подсъдим извън обсега на чл. 70, дори и ако

²³Чл. 269, ал. 4 от НПК: " Когато частният обвинител или неговият представител, гражданският ищец или неговият представител, гражданският ответник или неговият представител не се яви без уважителни причини, съдът разглежда делото в негово отсъствие, а когато не се яви по уважителни причини и невявяването ще попречи за разкриване на обективната истина, съдебното заседание се отлага."

²⁴Чл. 269, ал. 2, т. 1

той има уважителни причини за това. По този начин се нарушава равнопоставеността между подсъдимия и останалите страни в процеса, което по съществува си е нарушение на принципа на равенство, залегнал в Конституцията и на основни положения на правото на справедлив процес, определено от чл. 14 от МПГПП и чл. 6 от ЕКПЧ.

Направените изменения са и в нарушение на правото на защита, залегнало както в разпоредбите на Конституцията, така и в текста и практиката по член 6 на ЕКПЧ. С измененията се нарушава основния смисъл на това право, изразяващо се във възможността, на подсъдимия да се ползва от квалифициран защитник във всяка една фаза на процеса. Подсъдимият е лишен от защитник посредством произволното му изключване в случаите, в които защитникът не може да се яви по уважителни причини. Законодателят и правоприлагащите органи действително са изправени пред необходимостта да балансират между задължението си да осигурят справедлив процес и задължението си да осигурят процес в разумни срокове. Отлагането на съдебно заседание поради неявяване на защитата на подсъдимия обаче, според практиката по ЕКПЧ не води до отговорност на държавата за неспазване на изискването за разумен срок на процеса. Изменената разпоредба на НПК е в нарушение на ЕКПЧ и поради факта, че тя прокарва разграничение в правата на подсъдимите на основата на разграничението направено в член 70 на НПК. А това разграничение само по себе си създава предпоставки за нарушаване на член 6 (3) "с" на ЕКПЧ, тъй като основава предоставянето на безплатна помощ по стандарти различни от стандартите развити в практиката на ЕСПЧ.

Извод: § 48 от Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс, обнародван в ДВ бр. 64 от 8 август 1997 г. нарушава принципите на равенство на страните и състезателно начало в процеса, както и правото на подсъдимия на защита и правото на справедлив съдебен процес и противоречи на чл. 121, ал. 1, чл. 56, чл. 122, ал. 1 и чл. 6, ал. 2 от Конституцията и на чл. 14.1 и чл. 14.3.d от МПГПП и чл. 6.1 и чл. 6.3.c от ЕКПЧ.